

Измирлиевъ-Ведбалъ-Смирненски

ПО СЛУЧАЙ ГОДИШНИНАТА ОТЪ СМЪРТЬТА НА ПОЕТА

Часът е четири сутринта. Онзи процеп въ денонощието, когато не е нито ден, нито нощ; когато и небесният ключар почива. Не се ли ползува смъртта от неговия сън, та най-често тъкмо по туй време казва на земята.

Днес е, днес ще бъде Голъма задушница. Може би не е случайно, че съм се пробудил въ такъв ранъ час — по толкова много души съм тъгувал, че не е чудно нъкоя да е затгивала и за мене.

Днес е Голъма задушница, а утре — другиден е годишнината отъ смъртта на моя, на вашия, на всеобщия приятел, писател и човък — и човък, колко чини само писателът — годишнината отъ смъртта на Ведбалъ — Христо Измирлиев — Смирненски.

Часът е четири сутринта, въ стаята не е нито тъмно, нито свѣтло — и азъ сѣкашъ го виждамъ предъ себе си — нисък, но набитъ; дребенъ, но внушителенъ; тъгуващъ, но съ усмивка на уста. Такъв видѣхъ за пръвъ пътъ Ведбала презъ 1916 г., когато една привечеръ потропа на една непозната порта и съ тревога въ гласа запита:

— Защо не излиза вече „Родна лира“?

На непознатата порта бѣхъ азъ и му отговорихъ, че нѣма срѣдства. Ведбалъ предлагаше да се намѣрятъ, да се потърсятъ.

Следъ това случаятъ вече ни направи съредактори на „Смѣхъ и сълзи“, седмично списание за хуморъ, сатира, поезия — и другарство, младежки жаръ, гуляовце и фалитъ...

Тогава за менъ, за другаритъ си той бѣше все още само Ведбалъ — хумористътъ, сатирикътъ, стихоплетътъ Ведбалъ и едва закачаше въ крайчеца на дарованието си бждещия социаленъ поетъ Смирненски.

Войната го вкара въ Военното училище, но, какво нѣщо е човѣшката природа — ето единъ човѣкъ, който за нищо на свѣта не искаше и не само не искаше, но и не можеше да стане това, което прави Военното училище. Въпреки че това училище му осигуряваше бждещето — въ всѣки случай, повече, отколкото осигурява бждещето поезията — той не искаше, не можеше да стане воененъ и истински страдаше и се измъчваше отъ тая мисълъ. И победи, и си остана поетъ, и умрѣ като поетъ, и именно, защото остана само поетъ.

Иначе, ако не бѣ поетъ — но поетъ и въ живота, не само въ поезията — той и днесъ щѣше да бъде живъ, защото нѣмаше да гладува, да се преумори, да разруши дори едно желѣзно здраве. И бидеки днесъ живъ, той заедно съ насъ щѣше да е видѣлъ какъ български идеалисти устройха маратонско надбѣгване посрѣдъ двайсетия вѣкъ и избѣгаха и отъ идеитъ си, и отъ българскитъ граници, и отъ съидейнитъ си.

И би казалъ Смирненски: Добре, че останахъ живъ. Не струва да се умира за единъ свѣтъ, съставенъ отъ подлещи.

А кой знай, може би по-добре че умрѣ, та не видѣхъ...

По-добре смъртъ съ усмивка на уста — както казватъ поетитъ, отколкото животъ съ усмивка на презрение. Тѣй умрѣ и Ботйовъ, та не видѣ какво стана отсетне съ всичко онова, за което отиде да умре.

Христо Измирлиевъ остави — и като Ведбалъ и като Смирненски — голѣмъ брой стихове и значителна проза. По важно то е събрано отъ Тодоръ Боровъ въ нѣколко тома и е издадено преди нѣкоя година. Прелиствамъ тия сочни книги и не знамъ коя Христова творба да предпочета, и не мога да улуча коя е писалъ съ повече жаръ, съ повече сърце и коя е уморила повече сърцето му.

А часътъ минава вече четири, и азъ ще трѣбва да ходя на гробищата.

щата. А тѣй ми се искаше да знаехъ кое стихче би предпочелъ стариятъ мъртавъ приятелъ да му изтананикамъ на гроба — но безъ сантименталности разбира се, а тѣй, като добри стари приятели и хумористи. Че да си се посмѣемъ двамата надъ всичко, отъ което хората правятъ трагедия, а ако дипъ ни се тъгува — да потжимъ за всичко, отъ което правятъ комедия.

Кое ли стихче да му прочета... Дали не тѣй подходящото за днесъ...

„Случайно попаднахъ срѣдъ гробищата стари, гробове безбройни личеа едва, порутени кръстове рѣдко стърчеа, обраснали цѣлитъ въ рѣдка трева...“

Тѣ шпнѣха тихо: животътъ човѣшки е сънъ салъ! Животътъ е празна мечта.

Срѣдъ радости свѣтли, срѣдъ мжкитъ тежки помни ти, че всичко е тукъ съета.

Презъ пролѣтно утро попаднахъ случайно въ обраснали гробища съ буйна трева...

Само че азъ не попадамъ случайно на гробищата, стари приятелю Ведбалъ или Смирненски — както щешъ... а тѣй, нарочно се дигамъ на Голѣма Задушница, въ четири часа сутринта, написвамъ това... какво да го нарека... и потеглямъ къмъ гробищата. Дори трамвайтъ съ специално задушничко разписание не сж тръгнало още. Изпреварвамъ ги.

Каква честъ, каква честъ за тебе, поете!

Хр. Д. Бръзиковъ

Джбътъ на Пенчо Славейковъ

Репортажъ

Отдавна бѣхъ слушалъ да се разправя за нѣкакъвъ джбъ, подъ сѣнката на който Пенчо Славейковъ е прекарвалъ често часове на размисълъ и съзерцание. Но въ коя частъ на Лозенецъ се намира това дърво, не знаехъ. Не можахъ да ми обяснятъ дори и тия, които така словоохотливо говорѣха за него.

Желанието ми да видя джба тоя пътъ наддѣлѣ. Решихъ да го намѣря.

Но какъ?

Задъ Арсенала, по шосето за Драгалевци, се намира училището „Пенчо Славейковъ“.

Тръгвамъ за тамъ съ мисълта, че все нѣкой отъ учителитъ ще знае джба. Или, най-малкото, ще ме опъти. Училището се оказва по-далечъ, отколкото мисля. Съ мжка изкачвамъ височината. Дочувамъ биене на звънецъ. Най-после съмъ стигналъ. И наистина, отъ дѣсната страна на шосето прочитамъ върху стената на двуетажно здание „Основно училище П. П. Славейковъ“.

Децата се гонятъ изъ двора. Викатъ. Едно момче се е спрѣло срѣдъ тѣхъ. Босо. Безъ риза.

Тукъ всички деца сж бедни. На вратата ме посрѣща разсилниятъ. Казвамъ му, че искамъ да видя директора.

— Заеѣт е сега, — ми обяснява той. — Когато децата влѣзатъ въ класъ, ще се освободи.

До насъ се приближаватъ две момиченца. Едното се обръща къмъ разсилния:

— Дай на Мичето, дете не може да казва буквата Р.

тази читанка.

Използувамъ случая да ги заговоря.

— Какъ се казва вашето училище?

— Пенчо Славейковъ — ми отговаря едното.

— А какъвъ е този Славейковъ?

— Поетъ.

Учителката винаги ни разправя за него.

— А знаешъ ли нѣкое стихотворение отъ него?

Детето се смуцава. Но другото побързва да ми отговори.

— Сега, въ четвърто отдѣление, учиме стихотворенията „Орачъ“, „Катунари“ и „Чумаи“.

Звънецътъ прекъсва разговора ни. Децата се прибиратъ въ класнитъ стаи.

Директорътъ ме посрѣща любезно. Обяснявамъ му целта на посещениято си. Казвамъ му, че искамъ да науча

какъ се обяснява на децата кой е Пенчо Славейковъ,

на чието име е кръстено училището.

— На училищния празникъ уреждаме тържествено утро, — ми обяснява директорътъ. — На него се държи подходяща беседа за живота и творчеството на Пенчо Славейковъ.

Ученицитъ декламиратъ изключително негови стихотворения. Тая година, на десети юний, по случай годишнината отъ смъртта на поета, група отъ десетъ ученици и една учителка отидоха да поставятъ на гроба му вѣнецъ отъ рози.

Тамъ не заварихме никого. Трѣбваше ние да извикаме единъ свещеникъ да прочете молитва.

Питамъ директора за джба. Не го знае. Интересувалъ се е не веднажъ, но нѣмало кой да му го посочи. Разбирамъ. Трѣбва самъ да го открия.

На излизане оглеждамъ стенитъ на коридора. На една отъ тѣхъ е окаченъ портретътъ на Пенчо Славейковъ. Въ нѣкои отъ класнитъ

ЦВѢТАРКА

Тая вечеръ Витоша е тѣй загадъчна и нѣжна — като теменуженъ островъ въ лунносребърни води, и надъ смѣтния ѣ гребенъ, сякашъ въ болка безнадеждна, се разтапятъ въ тънка пара бледи есенни звезди.

И грамаденъ и задъханъ, скрилъ въ гранитната си пазва хиляди души разбити — глѣхне празничния градъ, и подъ лунно намѣтало съ шепотъ сграненъ той разказва повеститъ безутешни на вседневенъ маскарадъ.

А изъ улицата шумна, подъ гирлянди електрични, ето малката цвѣтарка бърза отъ локалъ въ локалъ, де оркестритъ разливатъ плавни звукове ритмични, и отъ тѣхъ се рони сякашъ скрита мжка и печаль.

Съ погледа смутенъ и влаженъ на прокудена русалка, между маситъ пристѣпя и предлага плахо тя: златожълти хризантеми въ кошничка нокетно малка и усмивката смирена по рубинени уста.

Върху стройното ѣ тѣло, върху младостта ѣ цвѣтна, като черни пипала се плѣзгатъ погледи отвъредъ и въ усмивки иронични блика мисълъ неприветна, че цвѣтята се купуватъ, а и тя е чуденъ цвѣтъ.

И оркестрътъ въздъхва, стихватъ плачуши акорди, гаснатъ, млѣкватъ, но отново грѣмватъ тѣ по даденъ знакъ, понесатъ се нависоко волнокрили, смѣли, горди и се спуснатъ бавно, плавно като мекъ приятенъ снѣгъ.

Но отъ маса къмъ маса своята кошничка показва свѣтлокосата девойка съ погледъ смѣтенъ и нерадъ, а грамаденъ и задъханъ, скрилъ въ студената си пазва хиляди души разбити — дебне каменния градъ.

Христо Смирненски

Сценична подготовка на учителитъ

Една похвална инициатива

За да се попълни една голѣма празнота въ подготовката на учителя за изнасянето на забави презъ учебната година и особно на годишнитъ утра — спектакли, Софийската областна училищна инспекция открива въ София отъ 1. VII до 1. VIII. т. г. безплатенъ курсъ по сценична подготовка за учителите при първоначални и основни училища и прогимназии въ областта.

Курсътъ ще се ръководи отъ директора на детската театрална школа въ София, нашия постояненъ сътрудникъ г. Николай Фолъ, при сътрудничеството на артисти отъ Народния театъръ.

Въ курса ще се даде пълна теоретична и особно практична подготовка на учителя, която ще го улесни при избора на пиеситъ и воденето на репетицитъ. Курсиститъ ще се запознаятъ и съ

всички технически работи около представлението — костюми, реквизитъ, декорации и др. Курсътъ ще обхваща следната програма:

1. Изговоръ, фонетика, дикция, риторика, декламация, художествено четене, освобождаване отъ диалектния говоръ.

2. Драматургия, режисьорски разборъ, превѣплощаване, разпредѣление на ролитъ, пантомими, репетиции.

3. Сцената и нейнитъ прибори, декорации, освѣтление, реквизитъ, гримъ, костюми — практично ръководство и упражнения съ самитъ учители въ ателиетата на Народния театъръ.

4. Режиране на практика съ деца отъ Софийскитъ градски лѣтковища и подготовка на единъ спектакълъ, съ който курсътъ ще завърши.

стаи сжщо имало малки картички съ лика му.

Излизамъ. Оглеждамъ се насколо. На много мѣста виждамъ джбове. Но тоя, който търся, не е между тѣхъ. Мѣстото подсказва това: височината прѣчи да се види София.

Тръгвамъ на посоки. Стигамъ до зданието на Френския пансионъ. Въ лѣво отъ него погледътъ ми се спира на

нѣколко наредени въ кръгъ джбове.

Едно вътрешно чувство ми подсказва, че тукъ трѣбва да е дървото, което търся отъ два часа.

Не съмъ се мамилъ.

На една оградена съ бодливъ тѣлъ поляна двама ученици сж се изтегнали самодоволно. Питамъ единия отъ тѣхъ за джба на Пенчо Славейковъ.

— Ето, тоя столѣтникъ е, — отговаря ученикътъ, сочейки съ ржка къмъ най-високиятъ джбъ. — Тукъ следъ време ще има паметникъ и паркъ.

Ученикътъ е самоувърненъ въ обясненията си. Защо ли? Може би подраства ново поколѣние, попризнателно отъ насъ и отъ тия преди насъ.

Джбътъ, подъ който Пенчо Славейковъ е отпочивалъ, е

надвесенъ надъ една пропасть. Нѣния грижлива ржка е обградила дѣнера му съ камъни, за да предпази почвата около него отъ срутване. Приближавамъ дървото. Очухамъ съ прѣсти кората му. Здрава е. Още дълги години той ще се издига все така гордъ и величественъ.

Отъ това мѣсто цѣлото софийско поле се вижда като на дланъ. Подъ краката ми е София. Съ нейнитъ величествени сгради. Просторни булеварди. И съ сжщия шумъ и съета, които сж карали нѣкога поета да търси тукъ осамотение. Задъ нея се синѣе Стара планина. Въ лѣво се очертава Люлинъ, потъналъ въ розовъ прахъ. Задъ гръба ми е величествената Витоша.

Листата на джба шумятъ. Протестиратъ. И наистина, не нарушавамъ ли съ присъствието си тихия покой на това свещено мѣсто?

Петъръ Горянки

Защо „ЧАСЪ“?

Не само, за да има разлика между името на вестника, на който Д. Б. Митовъ бѣше редакторъ и който последниятъ изглежда, че ще продължава да издава, макаръ и въ намаленъ обемъ, а преди всичко за да подчертае актуелния елементъ на издаването отъ него литературно-общественъ вестникъ, книгоиздателство „Азбука“ А. Д. избра новото име — „Литературенъ ЧАСЪ“.

ОЩЕ ПОВЕЧЕ СЪТРУДНИЦИ отъ най-високъ рангъ ще изнасятъ и зарадватъ абонатитъ и читателитъ на „Литературенъ ЧАСЪ“ презъ идната годишнина.